

## ಅನಂತ ಕೋಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ನಾಯಕ

- 1. Ref.:** Shri Purandara Dasara Sahitya Part – 3, Mahatmya Gnyana, edited by Shri Betageri Krishna Sharma and Shri Bengeri Huchhu Rayaru.
- 2. Ref.:** Purandara Sahitya Darshana, Samputa 2, Adhyatma Darshana edited by Prof. S.K. Ramachandra Rao
- 3. Note:** The lyrics given in Ref. 2 are almost similar to that of the singer. But, the lyrics are different in Ref. 1. They are given separately in green highlights.
- 4. Note:** Here, in this website, only one pravachana can be uploaded. Other parts of pravachanas of sri. Vid. Kallapur Pavamanachar can be viewed through the following links:

Part 2 –

[https://www.youtube.com/watch?v=zt87LGckwOY&list=PLiXde4bHfHX\\_cVjLZrq86xyWOt77VfJJP&index=33](https://www.youtube.com/watch?v=zt87LGckwOY&list=PLiXde4bHfHX_cVjLZrq86xyWOt77VfJJP&index=33)

Part 3 - [https://www.youtube.com/watch?v=TN\\_nNvH7SwA](https://www.youtube.com/watch?v=TN_nNvH7SwA)

Part 4 - <https://www.youtube.com/watch?v=VwiVmYszv64>

Part 5 - <https://www.youtube.com/watch?v=ojBqMS6Qx3E>

### ಪುರಂದರ ದಾಸರ ಗದ್ಯ

ಅನಂತ ಕೋಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ನಾಯಕ,  
ರಮಾ ಬ್ರಹ್ಮ ರುದ್ರೆಂದ್ರಾದಿ ವಂದ್ಯ,  
ಭಕ್ತ ವತ್ಸಲ, ಭವ ರೋಗ ವೈದ್ಯ,  
ಶರಣಾಗತ ವಜ್ರ ಪಂಜರ,  
ಆಪತ್ಪಾಂಧವ, ಅನಾಥ ಬಂಧೋ  
ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಂಧೋ,  
ಪತಿತ ಪಾವನ, ಮಹಾರೋಗ ನಿವಾರಣ,  
ಮಹಾದುರಿತ ನಿವಾರಣ,  
ಮಹಾಭಯ ನಿವಾರಣ, ಮಹಾಬಂಧ ವಿಮೋಚನ,  
ಭಯಕೃತ್ಯಯಾ ವಿನಾಶನ  
ಕೃಪಾವಾರಿಧಿ, ದೇವ ದೇವೋತ್ತಮ,  
ದೇವಶಿಖಾಮಣಿ,

ಕಪಟ ನಾಟಕ ಸೂತ್ರಧಾರ,  
ನಿತ್ಯರೂಳು ನಿತ್ಯ,  
ಸತ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪ,  
ಮುಕ್ತಾ ಮುಕ್ತ ನಿಯಾಮಕ,  
ಮೊಕ್ಷಧರ,  
ಸುವೈಕುಂಠ ಪತಿ,  
ವೈಕುಂಠ ವಿಹಾರಿ,  
ತ್ರಿಧಾಮ, ತ್ರಿಗುಣ ವರ್ಜಿತ,  
ಜಗದ್ವಿನ್ಮಾದಿ ಕಾರಣ,  
ಜಗತ್ಪತೆ, ಜಗದತ್ಯಂತಭಿನ್ನ,  
ಜಗದ್ಧೀಶ, ಜಗದುದ್ಧಾರ,  
ಜಗತ್ಸಾಮಿ,  
ಜಗದ್ವಿಲಕ್ಷಣ,  
ಜಗನ್ನಾಥ,  
ವಿಶ್ವ ಕುಟುಂಬಿ, ವಿರಾಟ ಮೂರ್ತಿ,  
ಹೇ ಮಂಗಳಾಂಗ, ಹೇ ಶುಭಂಗ,  
ಪರಮ ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿ,  
ಕೋಮಲಾಂಗ,  
ನೀಲ ಮೇಘ ಶ್ಯಾಮ,  
ಇಂದು ವದನ, ಬಹು ಸುಂದರ,  
ಇಂದಿರಾ ವಂದಿತ ಚರಣ,  
ವೈಕೋದರ ವಂದ್ಯ,  
ಕೇಶವಾದಿ ರೂಪ,  
ಅಜಾದಿ ರೂಪ,  
ವಿಶ್ವಾದಿ ರೂಪ,  
ಆತ್ಮಾದಿ ರೂಪ,  
ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ ರೂಪ,  
ಅನ್ನಮಯಾದಿ ರೂಪ,  
ಅನೇಕ ಮಂತ್ರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ,  
ಸರ್ವ ಸಾರ ಭೋಕ್ತ,  
ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯ ಪ್ರದಾತ,  
ಓಂಕಾರ ಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯ,

ವಿಶಿಷ್ಯ ತಾರತಮ್ಯ ವಾಚ್ಯ,  
ಅನಂತಾನಂತ ಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯ,  
ಅಣು ಮಹದ್ರೂಪ,  
ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಪೀತಾಂಬರ ಧಾರಿ,  
ಕಮಲಾಕ್ಷ, ಕಮಲನಾಭ,  
ವೈಜಯಂತಿ ವನಮಾಲಾ ಶೋಭಿತ,  
ಕೌಸ್ತುಭ ಭೂಷಿತ,  
ಸುವರ್ಣ ವರ್ಣ,  
ನವರತ್ನ ಕುಂಡಲಧಾರಿ,  
ಕಸ್ತೂರಿ ಶ್ರೀಗಂಧ ಲೇಪನ,  
ಗರುಡಾರುಢ ಶೋಭಿತ,  
ಕಾಮಧೇನು,  
ಶ್ರೀವತ್ಸ ಲಾಂಛನ,  
ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ,  
ಚಿಂತಾಮಣಿ,  
ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿ ಶಾಯಿ,  
ಶೇಷ ಶಾಯಿ,  
ವಟಪತ್ರ ಶಾಯಿ,  
ಖಗ ವಾಹನ,  
ದೇಶ ಕಾಲ ಗುಣಾತೀತ,  
ಅನಂತ ಬ್ರಹ್ಮ, ಅನಂತ ಶಕ್ತಿ,  
ಅನಂತ ಮೂರ್ತಿ, ಅನಂತ ಕೀರ್ತಿ,  
ಪುರಾಣ ಪುರುಷೋತ್ತಮ,  
ಅಕ್ರೂರ ವರದ, ಅಂಬರೀಶ ವರದ,  
ನಾರದ ವರದ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ ವರದ,  
ಗಜೇಂದ್ರ ವರದ, ಮುಚುಕುಂದ ವರದ,  
ಧ್ರುವ ವರದ, ವಿಭೀಷಣ ವರದ,  
ಕುಲಾಲ ಭೀಮ ಸಂರಕ್ಷಕ,  
ಪುಂಡರೀಕ ವರದ, ಪರಾಶರ ವರದ,  
ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ, ಪಾಪ ವಿದೂರ,  
ಅನಜನ ಪ್ರಚಂಡ,  
ಚಾಣೋರ ಮಲ್ಲ ಮುಷ್ಠಿ ಕಾಸುರ ಮರ್ಧನ,

ಕಾಳಿಂದಿ ಕುಲವನ ಕಂಠಿರವ,  
ಮದನ ಗೋಪಾಲ, ವೇಣು ಗೋಪಾಲ,  
ವೇಣು ನಾದ ಪ್ರಿಯ,  
ಶೋಧಶ ಸಹಸ್ರ ಗೋಪಿಕಾ ಪ್ರಿಯರ ವಿಲಾಸ,  
ಅಹಲ್ಯಾ ಶಾಪ ವಿಮೋಚಕ,  
ದ್ರೌಪದಿ ಅಭಿಮಾನ ರಕ್ಷಕ,  
ದುಷ್ಯ ಜನ ಮರ್ಧನ,  
ಶಿಷ್ಯ ಜನ ಪರಿಲಾಲನ,  
ಮುಕುಂದ, ಮುರಾರಿ,  
ಕಂಸಾರಿ, ಅಸುರಾರಿ,  
ದೈತ್ಯ ಕುಲ ಸಂಹಾರ,  
ಕ್ಷಾತ್ರ ಕುಲಾಂತಕ,  
ಸೋಮಕಸುರಾಂತಕ,  
ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಹಿರಣ್ಯ ಕಶಿಪು ಸಂಹಾರ,  
ರಾವಣ ಕುಂಭಕರ್ಣ ಮರ್ಧನ,  
ಶಿಶುಪಾಲ ದಂತವಕ್ರ ಶಿರಚ್ಛೇದನ,  
ರಘುಕುಲೋದ್ಭವ,  
ದಶರಥ ಕೌಸಲ್ಯಾ ನಂದನ,  
ಸಿಂಧು ವರದ  
ಸೀತಾಪತೇ, ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ,  
ಯದುಕುಲೋತ್ಪನ್ನ  
ಯದುಕುಲೋದ್ಧಾರಿ,  
ಯದುಕುಲ ತಿಲಕ,  
ಯದುಕುಲ ಶ್ರೇಷ್ಠ,  
ವಸುದೇವ ದೇವಕಿ ನಂದನ,  
ಯಶೋದಾ ಕಂದ,  
ವೃಂದಾವನ ವಾಸಿ,  
ಗೋಪ ಕುಮಾರ, ಗೋಕುಲ ದ್ವಾರಕಾ ವಾಸಿ,  
ಗೋವರ್ಧನೋದ್ಧಾರಿ  
ಕಾಲೀಯ ಮರ್ಧನ,  
ಪುತನಾ ಪ್ರಾಣಾಪಹಾರಿ,  
ಶಕಟಾಸುರ ಮರ್ಧನ,

ಪಾಂಡವ ಬಂಧೋ,  
ಪಾಂಡವ ಪರಿಪಾಲ,  
ಪಾಂಡವ ಪ್ರಿಯ,  
ಸುಧಾಮ ಸಖ,  
ರುಕ್ಮಿಣಿ ವಲ್ಲಭ,  
ಸತ್ಯಭಾಮಾ ಪ್ರಿಯ,  
ಗೋಪಿ ಜನ ಜಾರ, ನವನೀತ ಚೋರ,  
ಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣ, ಗಂಗಾ ಜನಕ,  
ಪ್ರಯಾಗ ಮಾಧವ,  
ಕಾಶೀ ಬಿಂಧು ಮಾಧವ,  
ಪಂಪಾಪತಿ, ಗುಲುಗುಂಜಿ ಮಾಧವ,  
ರಾಮೇಶ್ವರ ಸೇತು ಮಾಧವ,  
ಬದರಿ ನಾರಾಯಣ, ಶ್ರೀರಂಗನಾಥ,  
ವಡ್ಡಿ ಜಗನ್ನಾಥ,  
ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ,  
ಮೇಲುಕೋಟೆಯ ಚೆಲುವರಾಯ,  
ಬೇಲೂರ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ,  
ಅಹೋಬಲ ನರಸಿಂಹ,  
ಪಾಡುರಂಗ ವಿಠಲ,  
ಶ್ರೀಶೈಲ ವಾಸ,  
ಅರುಣಾಚಲ ನಿಲಯ,  
ವೃಷಭಾಚಲ ವಿಹಾರಿ,  
ಅನಂತ ಶಯನ,  
ದರ್ಭ ಶಯನ,  
ಕಪಿಲ, ಹಯಗ್ರಿವ, ದತ್ತಾತ್ರೇಯ, ಶಿಂಶುಮಾರ, ಧನ್ವಂತರಿ,  
ಮಮಸ್ವಾಮಿ, ಸರ್ವ ಸ್ವಾಮಿ,  
ಜಗದಂತರ್ಯಾಮಿ,  
ಜಗದೀಶ, ಪ್ರಾಣೇಶ, ದ್ವಿಜ ಘಣಿಪಮೃಡೇಶ,  
ಶ್ರೀ ರಮಣ, ಭೂ ರಮಣ, ದುರ್ಗಾ ರಮಣ,  
ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ವೆಂಕಟ ರಮಣ,  
ಭಾರತಿ ರಮಣ, ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಸೀತಾಪತೇ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ,  
ಸಾಕ್ಷಾತ್ಮನ್ಮಥ ಮನ್ಮಥ,

ಹರಿ ವಿಠಲ, ಪುಂಡರೀಕ ವರದ ಪಾಂಡುರಂಗ ವಿಠಲ,  
ಪುರಂದರ ವಿಠಲ,  
ನಮೋ ನಮಃ

**Note:** The lyrics given below are as the book in Ref. 1. They are highlighted in green colour.

ಅನಂತ ಕೋಟಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ನಾಯಕ,  
ರಮಾ ಬ್ರಹ್ಮ ರುದ್ರೆಂದ್ರಾದಿ ವಂದ್ಯ,  
ಭಕ್ತ ವತ್ಸಲ, ಭವ ರೋಗ ವೈದ್ಯ,  
ಶರಣಾಗತ ವಜ್ರ ಪಂಜರ,  
ಆಪತ್ಕಾಲ ಭಾಂದವ, ಅನಾಥ ಬಂಧೋ  
ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಂಧೋ, ದೀನ ಬಂಧೋ, ದಯಾಸಿಂಧೋ,  
ಪತಿತ ಪಾವನ, ಮಹಾರೋಗ ನಿವಾರಣ,  
ಮಹಾಭಯ ನಿವಾರಣ, ಮಹಾಬಂಧ ವಿಮೋಚನ,  
ಮಹಾ ಪಾತಕ ನಾಶನ, ಅಷ್ಟ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಕಷ್ಟ ನಾಶನ,  
ಅವ್ಯಾಹತ ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನ,  
ಅನಂತಾದಿ ಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣ, ಅಶೇಷ ದೋಷಾಪಹರ್ತಾ,  
ಅಘಟಿತ ಘಟನಾ ಸಮರ್ಥ, ಆದಿ ಮಧ್ಯಂತ ರಹಿತ,  
ಅಕ್ಷರಾದ್ವಿತೀಯ, ಅನಘ, ಆದಿ ನಾರಾಯಣ,  
ಅನಂತ ವೇದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ, ನಿತ್ಯರೂಳು ನಿತ್ಯ,  
ಅನಂತಕೋಟಿ ಮನ್ಮಥ ಲಾವಣ್ಯ,  
ಅಪ್ರಾಕೃತ ರಸ ಭೋಕ್ತ, ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯ ಪ್ರದಾತ,  
ಓಂಕಾರ ಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯ, ಅಣು ಮಹದ್ರೂಪ,  
ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಪೀತಾಂಬರ ಧರ, ಚಕ್ರಪಾಣಿ,  
ವೈಜಯಂತಿ ವನಮಾಲಾ ಶೋಭಿತ,  
ಕೌಸ್ತುಭಾ ಭೂಷ,  
ನವರತ್ನ ಕುಂಡಲಧಾರಿ,  
ಕಸ್ತೂರಿ ಶ್ರೀಗಂಧ ಲೇಪನ,  
ಕಾಮಧೇನು, ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ, ಚಿಂತಾಮಣಿ,  
ಶೇಷ ಶಾಯಿ, ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿ ಶಾಯಿ,  
ವಟಪತ್ರ ಶಾಯಿ,

ಖಗ ವಾಹನ, ದೇಶ ಕಾಲ ಗುಣಾತೀತ,  
ಅನಂತ ಬಾಹು, ಅನಂತ ಕೀರ್ತಿ,  
ಸರ್ವಾನಂತ, ಪರಮ ಪುರುಷೋತ್ತಮ,  
ಅಕ್ರೂರ ವರದ, ಅಂಬರೀಶ ವರದ,  
ಪ್ರಹ್ಲಾದ ವರದ,  
ಧ್ರುವ ವರದ, ವಿಭೀಷಣ ವರದ,  
ಮುಚುಕುಂದ ವರದ, ಗಜೇಂದ್ರ ವರದ,  
ಪರಾಶರ ವರದ, ಪುಂಡರೀಕ ವರದ,  
ದ್ರೌಪದಿ ಅಭಿಮಾನ ರಕ್ಷಕ,  
ಅಹಲ್ಯಾ ಶಾಪ ವಿಮೋಚಕ,  
ದುಷ್ಪ ಜನ ಮರ್ಧನ,  
ವಿಶಿಷ್ಟ ಜನ ಪರಿಪಾಲ,  
ಮುಕುಂದ, ಮುರಾರಿ,  
ಕಂಸಾರಿ, ಅಸುರಾರಿ,  
ದೈತ್ಯ ಕುಲ ಸಂಹಾರಿ,  
ಕ್ವಾತ್ರ ಕುಲಾಂತಕ,  
ಸೋಮಕ ಅಸುರಾಂತಕ,  
ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಹಿರಣ್ಯ ಕಶಿಪು ಸಂಹಾರಿ,  
ರಾವಣ ಕುಂಭಕರ್ಣ ವಿಮರ್ಧನ,  
ಶಿಶುಪಾಲ ದಂತವಕ್ರ ಶಿರಚ್ಛೇದನ,  
ರಘುಕುಲೋದ್ಭವ, ರಘುಕುಲ ತಿಲಕ,  
ರಘುಲೋತ್ಪನ್ನ, ಸಿಂಧು ಬಂಧನ,  
ಸೀತಾಪತೇ, ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ,  
ಯದುಕುಲೋದ್ಭವ, ಯದುಕುಲ ತಿಲಕ,  
ಯದುಕುಲೋದ್ಧಾರಿ, ಯದುಕುಲೋತ್ಪನ್ನ,  
ವಸುದೇವ ದೇವಕಿ ನಂದನ,  
ಯಶೋದಾ - ನಂದಗೋಪ ಕುಮಾರ,  
ವೃಂದಾವನ - ಗೋಕುಲ - ದ್ವಾರಕಾ ವಾಸ,  
ಗೋವರ್ಧನೋದ್ಧಾರ,  
ಕಾಲೀಯ ಮರ್ಧನ,  
ಪುತನಾ ಪ್ರಾಣಾಪಹಾರಿ, ಶಕಟಾಸುರ ಮರ್ಧನ,  
ಪಾಂಡವ ಬಂಧೋ,

ಪಾಂಡವ ಪ್ರತಿಪಾಲ,  
ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ, ಪಾಪ ವಿದೂರ,  
ಗಜಹನನ ಪ್ರಚಂಡ,  
ಚಾಣೋರ ಮಲ್ಲ ನಾಶ  
ಸುಧಾಮ ಸಖ,  
ರುಕ್ಮಿಣಿ ವಲ್ಲಭ,  
ಸತ್ಯಭಾಮಾ ಪ್ರಿಯ, ಗೋಪಿ ಜನ ಜಾರ,  
ನವನೀತ ಚೋರ, ಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣ,  
ಗಂಗಾ ಜನಕ, ಪ್ರಯಾಗ ಮಾಧವ,  
ಕಾಶೀ ಬಿಂಧು ಮಾಧವ,  
ಪಂಪಾಪತಿ, ಗುಲುಗುಂಜಿ ಮಾಧವ,  
ರಾಮೇಶ್ವರ ಸೇತು ಮಾಧವ,  
ಬದರಿ ನಾರಾಯಣ,  
ಶ್ರೀರಂಗನಾಥ,  
ಒಡ್ಡಿ ಜಗನ್ನಾಥ,  
ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ,  
ಚೆಲ್ಲೆ ಪಿಲ್ಲೆ ರಾಯ,  
ಬೇಲೂರ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ, ಪಾಂಡುರಂಗ ವಿಠಲ,  
ಶ್ರೀಶೈಲ - ಅರುಣಾಚಲ - ವೃಷಾಚಲ ನಿವಾಸ,  
ಅನಂತ ಶಯನ, ದರ್ಭ ಶಯನ,  
ಕಪಿಲ, ಹಯಗ್ರಿವ, ದತ್ತಾತ್ರೇಯ,  
ಹಂಸನಾಮಕ, ಧನ್ವಂತರಿ,  
ವೃಷಭ, ಮಹೀದಾಸ, ಯಜ್ಞ ನಾಮಕ,  
ಮಮ ಸ್ವಾಮಿ, ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ,  
ಶ್ರೀಶ, ವಾಣೀಶ,  
ದ್ವಿಜ ಫಣಿಪ-ಮೃಡೇಶ,  
ಶ್ರೀ ರಮಣ, ಭೂ ರಮಣ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ರಮಣ,  
ಆಲಮೇಲು ಮಂಗ ರಮಣ,  
ಇಂದಿರಾ ರಮಣ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ರಮಣ, ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟ ರಮಣ,  
ಜಗದ್ರಕ್ಷಕ, ಜಗತ್ಪಾವನ, ಜಗದ್ಗುರುವೆ,  
ಪುರಂದರ ವಿಠಲ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಮನ್ಮಥ ಮನ್ಮಥ !

## ಕಠಿಣ ಪದಗಳ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

ಇದು ಗದ್ಯವೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದುನೂರ ಎಂಬತ್ತು ಹೆಸರುಗಳಿದ್ದು ಒಂದೊಂದು ಹೆಸರೂ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಹರಿಯ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳು, ಅವತಾರ ವಿಶೇಷಗಳು, ಕ್ಷೇತ್ರ ಸನ್ನಿಧಾನಗಳು, ಭಕ್ತರನ್ನು ಕಾಪಿಟ್ಟ ಸಂಧರ್ಬಗಳು ಬಂದಿವೆ. ಇದು ನಾಮಾವಳಿ ಎಂಬ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ರಚನೆ.

**ಅನಂತ ಕೋಟಿ** = ಅಸಂಖ್ಯ

**ಅಶೇಷ** = ಸಂಪೂರ್ಣ

**ಅಘಟಿತ** = ರಚನೆಗೆ ಅಶಕ್ಯವಾದ

**ಅಕ್ಷರ** = ನಾಶ ರಹಿತ

**ಸಿಂಧು** = ಸಮುದ್ರ

**ಗಜ** = ಕುವಲಯಾಪೀಡವೆಂಬ ಕಂಸನ ಆನೆ

**ಗುಲಗಂಜಿ ಮಾಧವ** = ಹಂಪೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಾಲಯದೊಳಗೆ ಎಡಗಡೆಯ ಭೂ

ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಗುಲಗಂಜಿ ಮಾಧವ

**ಶ್ರೀಶೈಲ** = ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗ ಕ್ಷೇತ್ರ.

**ಅರುಣಾಚಲ** = ಇದು ಶೈವ ಕ್ಷೇತ್ರವಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅದನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾನೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವರಲ್ಲಿದೆ.

**ವೃಷಾಚಲ** = ತಿರುಪತಿ

**ಅನಂತಶಯನ** = ತಿರುವನಂತಪುರಂ ನಲ್ಲಿರುವ ದೇವರು

**ದರ್ಭ ಶಯನ** = ಮಾನ ಮದುರೆಯಿಂದ ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮನಾಡು ಎಂಬ ರೈಲ್ವೆ ನಿಲ್ದಾಣವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ದರ್ಭಶಯನ ಮಂದಿರವು ೬ ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ದರ್ಭ ಶಯನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವಿನ ದ್ವಿಭುಜ ಮೂರ್ತಿ ಇದೆ.

ವಿಭೀಷಣನ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀ ರಾಮನು ಇಲ್ಲಿ ದರ್ಭದ ಆಸನವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮೂರು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ವ್ರತ ಮಾಡಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕೊಂಡು ಎಂದು ಸಮುದ್ರ ರಾಜನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದನು -

ಎಂಬ ಕಥೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಷಯಕವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮೂರು ಮೈಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಸಮುದ್ರ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹನುಮಂತನ ಗುಡಿ ಇದೆ.

**ಹಯಗ್ರೀವ** = ಹಯವದನ, ಪರಮಾತ್ಮನ ಒಂದು ಅವತಾರ. ಮಹಾವಿಷ್ಣು ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನಕ್ಕ. ನಿನ್ನ ತಲೆ ಉರುಳಿ ಹೋಗಲಿ ಎಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಶಾಪಕೊಟ್ಟಳು. ಬಳಿಕ ಅವನು ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಆದಿಶೇಷನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ತನ್ನ ಶಘ್ನಾರ್ಥ ಧನುವನ್ನು ತಲೆದಿಂಬು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಮಧುಕೈಟಭರೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸರು ಲೋಕ ಕಂಟಕ ರಾಗಲು ದೇವತೆಗಳು ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರು. ದೇವತೆಗಳು ಆಗ ಗೆದ್ದಲಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹವಿರ್ಭಾಗ ಕೊಡುವಂತೆ ಅಭಯಕೊಟ್ಟು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಧನುಸ್ಸಿನ ಹದೆಯನ್ನು ತಿನ್ನಲಾಗಿ ಬಿಲ್ಲಿನ ತುದಿ ಹಾರಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಕೊರಳು ಹೋಯಿತು. ದೇವತೆಗಳು ಕುದುರೆಯ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದರು. ಇದೆ ಹಯಗ್ರೀವ ರೂಪ. (ಭಾರತ, ಉದ್ಯೋಗ ೧೨೦)

**ದತ್ತಾತ್ರೇಯ** = ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ವೈವಸ್ವತ ಮನ್ವಂತರದಲ್ಲಿ ಅತ್ರಿ ಮಹರ್ಷಿ ಸಂತಾನ ಕ್ಯಾಗಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಪ್ರಸನ್ನರಾದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಅಂಶದಿಂದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮಗನು ಹುಟ್ಟುವನೆಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಅದರಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಅಂಶದಿಂದ ಚಂದ್ರನು, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅಂಶದಿಂದ ದತ್ತಾತ್ರೇಯನು, ಶಿವನ ಅಂಶದಿಂದ ದುರ್ವಾಸ ಮುನಿಯು ಜನಿಸಿದರು.

**ಹಂಸನಾಮಕ** = ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರ. ಇವನು ಸನಕಾದಿಗಳ ಸಂಶಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿದನು. ಧನ್ವಂತರಿ = ದೇವತೆಗಳ ವೈದ್ಯ. ಆಯುರ್ವೇದವನ್ನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತಂದವನು. ದೇವ-ದಾನವರ ಸಮುದ್ರ ಮಥನ ಮಾಡಿದಾಗ ಹೊರಟ ಹದಿನಾಲ್ಕು ರತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಇವನೂ ಒಬ್ಬ.

**ಋಷಭ ದೇವ** = ನಾಭಿರಾಜ ಮತ್ತು ಮೇರು ದೇವಿಯರಿಗೆ ಋಷಭ ದೇವನೆಂಬ ಮಗನಾದನು. ಈ ಋಷಭ ದೇವನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವೆಂದು ಭಾಗವತ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

**ಮಹೀದಾಸ** = ಇವನೂ ಐತರೇಯ ಉಪನಿಷತ್ತಿನ ದ್ರಷ್ಟಾರನು. ಇವನ ಹೆಸರೂ ಐತರೇಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿದೆ. ಇವನೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವೆಂದು ಜನರು ನಂಬಿದ್ದಾರೆ.

**ಯಜ್ಞ ನಾಮಕ** = ವಿಷ್ಣು (ವಿಷ್ಣು ಸಹಸ್ರನಾಮ)

**ಆಲಮೇಲುಮಂಗಮ್ಮ** = ಪದ್ಮಾವತಿಗೆ ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಆಲಮೇಲುಮಂಗಮ್ಮ ಎಂಬ ಹೆಸರಿದೆ.

**Classification:** Keerthane

**Ankita:** purandara vittala

**Location:** NA

**Category:** Vishnu Stuti, Hari Sarvottama

**Sub-Category:** Vishnu, Ananta, brahmanda, gadya

**Pravachana:** Vid. Kallapur Pavamanachar

**Explanation:** NA